

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ  
Вищий державний навчальний заклад України  
«УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ»



# АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

науково–практична конференція  
з міжнародною участю

22 березня 2018 р.

Полтава – 2018

**Міністерство охорони здоров'я України**  
**Вищий державний навчальний заклад України**  
**«Українська медична стоматологічна академія»**



**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ОСВІТИ  
У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

*Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю*

22 березня 2018 року

м. Полтава – 2018

УДК 378.001.1

Друкується за рішенням  
вченої ради ВДНЗУ «УМСА»  
від 21 червня 2017 р., протокол № 12

Конференція внесена до Реєстру з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, які проводитимуться у 2018 р. (п. 32), затвердженого Міністерством охорони здоров'я України, Національною академією медичних наук України, Українським центром наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи і до Переліку проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки у 2018 році Міністерства освіти і науки України та Інституту модернізації змісту освіти.

**Редакційна колегія:**

- Ждан В. М.* – ректор академії, головний редактор;
- Бобирьов В. М.* – помічник ректора, заступник головного редактора;
- Дворник В. М.* – в. о. першого проректора з науково-педагогічної роботи, заступник головного редактора;
- Білаш С. М.* – начальник відділу з науково-педагогічної роботи та організації навчально-наукового процесу, заступник головного редактора.

**Члени:**

- Бєляєва О. М.* – зав. кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією, відповідальний редактор;
- Лещенко Т. О.* – зав. кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, відповідальний редактор;
- Марченко І. Я.* – доцент кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології;
- Кузь Г. М.* – в. о. зав. кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією;
- Галич Л. Б.* – доцент кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів;
- Маслова Г. С.* – зав. кафедри внутрішньої медицини №1;
- Люлька О. М.* – доцент кафедри хірургії №1;
- Кушнерева Т. В.* – доцент кафедри педіатрії №2;
- Пінчук В. А.* – доцент кафедри нервових хвороб з нейрохірургією та медичною генетикою;
- Куліш М. В.* – асистент кафедри внутрішньої медицини №3 з фтизіатрією;
- Люлька Н. О.* – доцент кафедри внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів з дерматологією та венерологією;
- Золотарьова Є. В.* – редактор редакційно-видавничого відділу;
- Нетудихата О. М.* – зав. навчально-методичного кабінету;
- Левадна В. В.* – методист навчально-методичного кабінету, відповідальний секретар.

Проведення курсу здійснюватиметься на базі дистанційних освітніх технологій (система управління навчанням, розміщена в Інтернет), що дозволить студентам, окрім вивчення теоретичного матеріалу, отримати досвід роботи з реальними технічними засобами. Студенти мають можливість побачити систему очима тих, хто навчається, зможуть попрацювати в ролі розробника і викладача.

Відомі вимоги до первинних знань і вмінь студента та матеріально-технічної бази. Студент мусить мати:

- навички роботи з ПК на рівні користувача;

- навички роботи в мережі Internet на рівні користувача;

- персональний комп'ютер із типовим програмним забезпеченням (засіб для роботи з електронною поштою) і підключенням до мережі Internet.

Висновки. Отже, по-перше, можна резюмувати, що дистанційне навчання – це аналог традиційного навчання (тобто взаємодії студента і викладача), при якому контакт між учасниками навчального процесу опосередкований іншими каналами зв'язку. По-друге, дистанційне навчання дозволить підтримувати знання лікарів на сучасному рівні та знизить вартість системи підвищення кваліфікації. По-третє, дистанційне навчання спрямоване на підтримання на високому рівні контролю якості засвоєних знань.

#### Список використаних джерел

1. Аветіков Д.С. Урахування професійних здібностей студента в процесі підготовки майбутніх хірургів-стоматологів і щелепно-лицевих хірургів / Д.С. Аветіков, І.В. Яценко, К.П. Локес // Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах : матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2015. – С. 5-6.
2. Андреев А.А. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация / А.А. Андреев, В.И. Солдаткин. – М. : МЭСИ, 2000. – 350 с.
3. Волов В.Т. Дистанционное образование: истоки, проблемы, перспективы / В.Т. Волов, Л.Б. Четыркова, Н.Ю. Волова. – Самара, 2000. – 343 с.
4. Полат Е.С. Дистанционное обучение / Е.С. Полат, М.В. Моисеева, А.Е. Петров. – М. : Владос, 2005. – 192 с.

## ОРГАНІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ РОБОТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ НА КАФЕДРІ ПАТОФІЗІОЛОГІЇ

**Акімов О.Є., Костенко В.О.**

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія»

*Проаналізовано сучасні моделі організації наукової діяльності студентів у вищих навчальних закладах. Розглянуто можливість використання цих моделей в умовах навчального процесу на кафедрі патофізіології. Розроблена модель, що відповідає вимогам та умовам кафедри патофізіології.*

*The article analyzes modern models of organization of scientific activity of students in higher educational institutions. The possibility of using these models in the conditions of the educational process at the Department of Pathophysiology has been considered. A model that meets the requirements and conditions of the Department of Pathophysiology has been developed.*

**Ключові слова:** магістр медицини, науково-навчальна діяльність, педагогічний процес, моделі наукової діяльності, вища освіта.

Згідно з наказом МОН України від 23.12.2016 №1513Л ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» здійснює підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». Магістр медицини – це особа, що здобула поглиблені теоретичні та практичні знання, вміння і навички. Знає загальні засади методології наукової та професійної діяльності, має інші компетентності, достатні для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності. Проте немає окремої дисципліни, яка надавала б компетентності з наукової діяльності в навчальній програмі магістра медицини. Патолофізіологія – наука, що вивчає найбільш загальне у хворобі, основним методом патолофізіології є науковий експеримент. Тому патолофізіологію можна вважати експериментальною дисципліною. На кафедрі патолофізіології ВДНЗУ «УМСА» розроблено навчальний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти, в якому міститься опис 20 експериментальних досліджень [2].

Водночас постає питання про достатність модельних досліджень. Оскільки в таких дослідженнях студент вступає в більшість випадків у ролі пасивного спостерігача (за винятком 1-2 студентів, які беруть безпосередню участь у відтворенні експерименту). Це питання з точки зору К. Colthorpe і співавторів не є критичним. У своїх дослідженнях К. Colthorpe і співавтори показали, що експериментальний курс на додипломному рівні здатен розвивати критичне мислення в студентів, збільшувати їхню здатність до оволодіння методами наукових досліджень [3]. Заслуговує на увагу, що в дослідженні К. Colthorpe і співавторів показано, що студенти, які брали участь у дослідженні разом із викладачем (старшим дослідником), отримали більше практичних навичок, а їхній компетентнісний рівень наблизився до такого, яким володів викладач [3].

Недоліком досліджень К. Colthorpe і співавторів є використання моделей, розроблених К. Zimbardi та Р. Mayat. Модель, запропонована К. Zimbardi та Р. Mayat, вимагає значного фінансування інститутом вищої освіти науково-практичної діяльності студентів, забезпечення їх доступу до найпередовіших технічних засобів дослідження [5].

К. Zimbardi та Р. Mayat розробили кілька моделей наукових досліджень, що проводяться студентами на додипломному етапі [5]. Перша – модель «учня» (з англ. Apprenticeship). Згідно з цією моделлю студенти працюють під безпосереднім керівництвом співробітника кафедри в невеликих групах. За даними цитованих авторів, ця модель найпопулярніша серед студентів 2-4 курсів. Друга – «індустріальна модель» передбачає роботу в більшому колективі та призначена для розв'язання комплексної проблеми, яка знадобиться студентам у подальшій кар'єрі.

Третя – «модель цікавості» передбачає самостійне виконання дослідження студентом: від розробки теоретичного підґрунтя до аналізу отриманих результатів. Четверта – «методологічна модель» включала в себе ознайомлення студентів із методами аналізу наукових даних із наступною їх критичною оцінкою. За даними К. Zimbardi та Р. Mayat, ця модель була не досить популярною. П'ята – «комбінована модель» включала в себе поєднання двох із чотирьох попередніх моделей.

Розглядаючи можливість адаптації запропонованих К. Zimbardi та Р. Mayat моделей наукової роботи студентів, слід мати на увазі обмеженість фінансових можливостей ВНЗ України, зумовлених зовнішньополітичними чинниками. З іншого боку, нестабільна економічна ситуація в країні робить неможливою модель «цікавості», оскільки обладнання має працювати на регулярній основі, а не чекати «зацікавленого» студента. Дані К. Zimbardi та Р. Mayat демонструють, що переважна більшість (91%) студентів виконують наукову роботу в рамках навчального класу (на занятті) та практично не витрачають власного часу на це [5]. «Методична» модель актуальна на перших курсах або як частина комбінованої моделі, оскільки через брак практичного компонента вона нецікава для студентів.

З огляду на те, що патологічна фізіологія викладається на 3 курсі медичного і 2-3 курсах стоматологічного факультету, використання «індустріальної» моделі на рівні магістерської підготовки недоцільне. Натомість ця модель виправдана й ефективна на рівні підготовки докторів філософії. Модель «учня» відповідає вимогам і прийнятною моделлю для реалізації в умовах, які склалися на кафедрі патофізіології. Вона дає змогу контролювати і спрямовувати дослідницьку діяльність студентів для отримання ними компетенцій, максимально наближених до компетенцій «учителя». Основний недолік даної моделі – недостатність «учителів», оскільки у вигляді, запропонованому К. Zimbardi та Р. Mayat, співвідношення «учитель»/«учень» складає максимально 1/4. При збільшенні цього співвідношення в бік збільшення кількості «учнів» рівень їхньої компетентності знижується [5]. К. Colthorpe і співавтори зазначають, що можна досягти задовільного ефекту при значних капіталовкладеннях у процес наукової роботи студентів [3]. М. Tain і співавтори показали, що при належному контролі та спрямуванні наукової та навчальної діяльності студентів якість результатів стає значно вищою, ніж при самостійному опрацюванні [4].

Найбільш доцільною моделлю для реалізації на кафедрі патофізіології ВДНЗУ УМСА є змішана модель, що поєднує в собі «методичну» й «учнівську» моделі. Прототип цієї моделі запропонували О. Акімов і співавтори [1]. Ми пропонуємо реалізувати прототип моделі шляхом створення програми занять на першому етапі за «методичною» моделлю, на другому етапі – за «учнівською» моделлю. На етапі «методичної» моделі пропонується поглиблене ознайомлення студентів із методами аналізу наукової інформації. Натепер на кафедрі проводиться практичне заняття із медичної статистики та її значення в аналізі результатів експерименту [2]. Проте, на нашу думку, в рамках одного заняття неможливо наочно пояснити роль статистичних методів у науковому дослідженні.

На першому етапі обов'язковим є написання реферату, який має висвітлювати частину науково-дослідної роботи кафедри (НДР). Реферат має бути оформлений у вигляді огляду літератури (5-10 джерел). Провідна мета написання реферату – опанування і розвиток у студентів навичок роботи з науковою літературою. Не менш важливий етап у написанні реферату – формування здатності до критичної оцінки інформації, яка дозволить відрізнити наукове знання (публікацію) від ненаукового (художня публікація, «фейк»). Здатність до критичного аналізу інформації набуває особливої актуальності в епоху цифрових технологій, оскільки великі обсяги інформації створюють умови для дезорієнтації читача.

На другому («учнівському») етапі студенти мають долучитися до роботи над НДР кафедри під керівництвом викладача кафедри. У методі-прототипі [1] ми пропонуємо долучати до роботи лише тих студентів, які вже успішно склали іспит із патофізіології. Варто зазначити, що обмеження було актуальне при підготовці фахівців за кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» і у зв'язку зі зміною кваліфікаційного рівня на «магістр» втратило свою актуальність. Проте кінцева мета цього етапу має залишитися незмінною. Саме самостійне написання першої (або чергової) наукової праці студентом дозволить йому отримати компетентності, наближені до компетентностей викладача. Викладач на цьому етапі має лише скеровувати діяльність студента. Втручання в процес написання має бути обмежене критичними рецензіями, спрямованими на виявлення й усунення недоліків у роботі студента.

Запропонована «комбінована» модель організації науково-навчальної діяльності студентів дає змогу в сучасних умовах наблизити компетентності студентів до компетентностей викладачів без значних фінансових витрат.

#### Список використаних джерел

1. Шляхи оптимізації навчального процесу на кафедрі патофізіології / О.Є. Акімов, В.О. Костенко, Н.В. Соловійова [та ін.] // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Полтава: Ред-вид відділ ВДНЗУ «УМСА», 2016. – С. 6-7.
2. Практикум з патофізіології (загальна нозологія) / [В.О. Костенко, Н.В. Соловійова, А.В. Міщенко та ін.]; за ред. В.О. Костенка. – Полтава, 2017. – 75 с.
3. Colthorpe K. Assessing students' ability to critically evaluate evidence in an inquiry-based undergraduate laboratory course / K. Colthorpe, H. Mehari Abraha, K. Zimbardi [et al.] // Adv. Physiol. Educ. – 2017. – № 41(1). – P. 154-162.
4. Tain M. Dental and Medical Students' Use and Perceptions of Learning Resources in a Human Physiology Course / M. Tain, R. Schwartzstein, B. Friedland, S.E. Park // J. Dent. Educ. – 2017. – №81(9). – P. 1091-1097.
5. Zimbardi K. Embedding undergraduate research experiences within the curriculum: a cross-disciplinary study of the key characteristics guiding implementation / K. Zimbardi, P. Mayat // Journal Studies in Higher Education. – 2014. – Vol. 39, №2. – P. 233-250.